

Copyright © Miroslav Horníček, 1989, 2018

Illustrations © Adolf Born, 1989, 2018

© NAKLADATELSTVÍ XYZ, 2018

ISBN 978-80-7505-???-?

• • •

Ve chvíli, kdy Julius překročil práh svého domu, aby zamířil, jako každodenně už po třicet let, směrem k náměstí, vznesla se před ním dlažba. Patnáct žulových kostek vzlétlo před jeho očima, zakroužilo a odlétalo tam, kam měl namířeno také on.

Nebyla to dlažba, byli to holubi.

Patnáct holubů šedivých jako ty kostky a lehčích těchto, zašumělo křídly a letělo ke kostelu, jehož zadní část bylo od sud vidět, včetně výklenku, z něž pískovcový anděl ukazoval vztaženou pravici k oknům protějšího domu, kde bydlela Karolína Drábková, vykladačka karet.

Julius ještě chvíli setrval u pomýšlení, že jsou to žulové kostky dlažby, a radoval se z toho obrazu. Radoval se z jistoty, že tento obraz by nikdy nenapadl zvěrolékaře Málka ani starostu Kareše, natožpak trafikantku Pecháčkovou. Zvolil si v této chvíli tyto tři, ale mohl pomyslet na kohokoli. Nikdo z jeho spoluobčanů, tím si byl radostně a pyšně jist, by nepřišel na takový příměr. Nikdo.

Postál chvíli, dívaje se za těmi letícími ptáky, a teprve když zmizeli za zdí kostela, vykročil s očima upřenýma na to andělské gesto mířící k oknům jasnovidky Drábkové.

Dříve tomu tak prý nebylo. Našli se mnozí, kteří vyprávěli, že anděl pozdvihl svou pravou ruku teprve před deseti roky, v době, kdy Karolína Drábková oznámila jistému Kamilu Křístkovi, že jeho teta v Holandská na něj po letech

vzpomněla a počítá s ním jako s dědicem. Křístek nevěřil. Především byl přesvědčen, že nemá žádnou tetu, o žádné dosud nevěděl, a tím méně byl ochoten uvěřit, že taková teta by se nacházela právě v Holandsku.

Ale Karolína Drábková si to ověřila ještě jinak: nahlížejíc do křišťálové koule, opakovala znovu a znovu, že teta tu je. Nikoli tedy „tu“, ale v onom už zmíněném Holandsku. Křístek se zprvu smál, pak se jen usmíval, ale věřit nechtěl a nemohl.

Městečko se tehdy rozdělilo na dva tábory. Jeden holandskou tetu popíral, druhý ji připouštěl.

Julius zůstával stranou; bylo pod jeho důstojnost připojit se ke sporu tak banálnímu.

Teta existovala. Pravda karet, potvrzená ještě křišťálovým svědectvím jasnovidné koule, byla potvrzena. Bylo tu zřejmě cosi v minulosti Křístkových prarodičů, co zůstalo utajeno, a teta Vilemína, jako plod poskvrněného početí, se už v raném dětství dostala do Holandska. Proč právě tam a za jakých okolností, nebylo známo ani zjistitelné. Na tom ostatně nezáleželo, hlavní bylo, že je. A že na sklonku svého života si uvědomila svá citová pouta ke staré vlasti. Pídila se tedy po informacích, obrátila se na domovské úřady a dopídila se jediného: v Levém Brodu, bylo jí sděleno, žije synovec Kamil. Povoláním úředník, adresa připojena.

Napsala mu tedy dopis, ve kterém se city prolínaly s obnosy, obojí se zdálo nadměrné, dopis, který zasáhl nejen adresáta, ale všechno občanstvo Levého Brodu jako úder. Přišel v době, kdy spor mezi věřícími v Karolínu Drábkovou a jejími odpůrci vrcholil. Nešlo už jenom o to, co sdělila Kamilu Křístkoví, jak prohlašovaly obě strany, šlo o zásadní otázky víry a nevíry, především pak o otázku, zda je to podivuhodná schopnost jejího ducha, anebo výnosné šarlatánství. Teta

Vilemína tedy napsala svému synovci, že hodlá přijet a dožít v rodné zemi, po boku muže, který je synem jejího bratra a stane se jejím jediným dědicem.

Na tento případ si Julius vzpomněl, když se, jako každodenně, zastavil a ujistil, že ruka andělova ukazuje skutečně a přesně na okna Karolíny Drábkové, která tehdy slavila velké vítězství a stala se přes noc proslulou v okresním měřítku.

Ale teta Vilemína se do vlasti nevrátila. Když už bylo všechno dohodnuto, když už mělo zakoupen lístek na vlak a zavazadla sbalena, došlo k politováníhodné události: přecházela jistým místem v Amsterodamu, a především pak v tutéž chvíli, kdy tudy projížděl automobil. Tuto neblahou zvěst se Kamil Křístek dozvěděl od jejího notáře, současně s ujištěním, že se tím stává univerzálním dědicem jmění, které v tomto německy psaném dopise bylo vyjádřeno v holandských guldenech a které, zatím jen namátkou odhadnuto v korunách naší měny, bylo více než značné.

Zůstáváje ještě chvíli s pohledem upřeným na anděla, vzpomínal Julius na rozruch, který se tehdy kolem šťastného dědice rozpoutal. Dosud neznámý a přehlížený úředníček špeditérské firmy Mařák a Hůrka se stal rázem středem pozornosti obdivné i závistné. Pro ty, kdo měli dcery, se stal lákavou partií, pro své vážené sousedy sousedem veleváženým, pro některé celky dokonce nadějí. Byl svobodný, byl sám, co by si počal, říkalo se, s tak lehce nabytým jměním? A tak ještě dříve, než obnos byl převeden k nám a u nás do naší měny, byli tu mnozí, kteří už si s ním věděli rady. Kromě privátních nadějí několika rodin tu byla, jak jsme už řekli, i doufání organizovaná, z nichž o první místo soutěžila tělocvičná jednota Sokol a římskokatolická církev. Sokolové potřebovali kolovadla, katolíci nový oltář.

Ještě dnes, jako každodenně, se Julius při této vzpomínce usmál. Tanec kolem zbohatlého Křístka trval tak dlouho, dokud se jmění neznámé tety nerozptýlilo způsobem, o kterém nemohl nic jasného říci ani sám Křístek. Koupil si to i ono, zařídil si mládenecký byt, navštívil Benátky, jež projel na gondolách ve svých třech nových oblecích, a z jeho bytu se začal ozývat gramofon se skladbami Offenbachovými a Lehárovými. Občas si zajel do sídelního města, aby díla těchto svých oblíbených autorů nejen slyšel, ale i viděl. Žil si. A žít si – nebylo a není laciné. A nikdy nebude.

Tak se stalo, že rodičové neprovdaných dcer upřeli pozornost jinam, že místní sokolovna zůstala i nadále bez kolovadel a místní věřící museli i nadále poklekat před starým oltářem.

Jediný, kdo z toho vytěžil, byla Karolína Drábková.

A od té doby, tvrdili někteří, ukazuje ruka andělova k jejím oknům. Jiní obojí popírali: její schopnost uhadovat věci vzdálené a příští i schopnost pískovcové ruky zvednout se o potřebných patnáct centimetrů. Ale spor už pomalu chladl.

Julius pokračoval ve své cestě a vstoupil na náměstí zalité ranním sluncem. Znovu si vzpomněl na tu vzlétající dlažbu a řekl si: Holubi ... Něco mezi dlažbou a oblohou, něco, co bytuje v prostoru a cele mu patří. Nedosahují nebe a vzdalují se zemi, nejvlastnějším projevem je jim vzlétání a kroužení; čímž nejlépe vyjádřil jisté příbuzenství s nimi, protože i on, jak si teď říkal a jak sladce doufal, uniká nížinám a míří vzhůru, i když obojí, jak hořce věděl, zatím marně.

Náměstí ožívalo, náměstí v tuto časnou hodinu už žilo svým neměnným způsobem.

Drogista Lumek vynášel tabule se seznamem zboží, který léty měnil, protože v tomto oboru, jak říkal, přicházejí stále věci nové, které je nutno hlásat, zatímco věci staré nemizí,

ale vstoupily již do lidského povědomí a hlásat je stalo se zbytečným.

Také obchodník se zbožím smíšeným a koloniálním Jakub Kotěšovec, se objevil před krámem a dohlížel na učedníka, který sem vlekl soudek sledů a koše s ovocem.

Trafikantka Pecháčková vynesla před krám, jako každodenně, svůj úsměv, Julius ji pozdravil a vybavil si den, kdy pochopil a prohlédl podstatu tohoto úsměvu, nejen jeho životenský mechanismus, ale i jeho osobní a trochu tragickou povahu, den, kdy místní pěvecký spolek Chorál podnikl lokálkou výlet, jehož cílem byly zříceniny hradu v okolí a účelem několikeré sborové vystoupení na místech, jež předseda spolku shledal vhodným prostředím pro nacvičené skladby. Vraceli se pak večer, spokojeni, unaveni, rádi a nadšeni krásou přírody, důstojnosti zašlé slávy hradu i půvabem hlasového souzvuku. Skoro všichni ve vlaku usínali. Trafikantka Pecháčková usnula první. Do poslední chvíle se usmívala; usmívala se jako kdykoli a vždýcky, nikdy ji nikdo neviděl bez tohoto úsměvu, kterým vítala své zákazníky, se kterým je obsluhovala, kterým je vyprovázela a se kterým, aniž si to uvědomovala, přijímala i některá jejich smutná sdělení.

Julius seděl v tom vlaku proti ní a odpovídal jejímu úsměvu něčím, co považoval nebo vydával za úsměv svůj, nebyl schopen sedět proti ní a neusmívat se, ale současně cítil, že se nemůže usmívat bez důvodu, že důvodem není, nemůže být jen to, že ona se usmívá, a přestával, nechápaje důvody její, jejímu úsměvu rozumět. Něco jiného bylo zastavit se před trafikou, vstoupit, koupit si noviny a odejít. V takové chvíli byl ten její úsměv na místě, byl vítán, dal se, přesněji řečeno, vydržet.

Ale nedal se vydržet teď, kdy vězel v její tváři podoben spíše staré jizvě než projevu skutečné nálady.

Pak zavřela oči, hlava jí poklesla a Julius viděl, že usíná. V té chvíli se ten úsměv začal vytrácet, poprvé, co Pecháčkovou znal, viděl, jak se její tvář mění, jak vlastně stárne, jak z nějaké hlubiny vyplouvá bytost jiná, jen málo jí podobná, příbuzná jakási, vzdálená a nelaskavá.

Pobyla tu patnáct minut a Julius nebyl schopen zavřít oči. Chtělo se mu spát, ale ta odlišnost podob ho mátlá. Díval se do té tváře, kterou znal odjakživa, hledal v ní jako ve stydnoucím popelu nějaký ještě doutnající zbytek její proslulé laskavosti, ale marně. Pak se probouzela; zachvěla se jí víčka, pohnula rukama a v její ještě spící tváři se znovu nořil úsměv. Ano, ještě spala, ale cosi uvnitř, vědomí, že je trafikantkou a že spolu s novinami, kuřivem a dopisními papíry nabízí i svoji ochotu, pohnulo jejími rty a pootevřelo je.

Usmívala se.

Ještě spala a už se zase usmívala. Jako před chvílí, jako každodenně, jako včera, jako před lety.

Co se to asi stalo před těmi lety, že s trpělivostí ž nadlidskou vyšla do své tváře ornament tohoto úsměvu?

Také teď se usmívala, v tom ranním letním slunci s úsměvem pokynulo Juliovi, který ji minul, s úsměvem sledovala ty, kdo se blížili, s úsměvem je sledovala, i když šli dál, s úsměvem vzhlížela k věži, kde se leskly číslice hodin, a k obloze, kde kroužily vlaštovky.

Blížil se jasmínový čas.

Julius pokračoval ve své cestě jako každodenně a jako každodenně zpomalil před domem zvěrolékaře Málka, kde v této chvíli vstávala zvěrolékařova žena, zatímco její manžel už byl mimo městečko za některým z nemocných zvířat.

Vstávala a přecházela z pokoje do pokoje.

V protější záložně vznikaly spory: Je to, co nese před sebou, její nahé poprsí, anebo polštáře určené k rannímu pro-

větrání? Pět zdejších úředníků se o to přelo denně a jeden z nich přinesl pak dalekohled, aby tuto otázku konečně vyřešili. Jeden po druhém nahlíželi do skel triedru, aby pak ti, kdo hlásali teorii polštářů, přiznali, že jde patrně o její ňadra, a ti, kdo dosud tvrdili, že to ňadra jsou, si přestávali být svým tvrzením jisti.

Spor ustal, ale dalekohled si v kanceláři ponechali. Čas od času někdo povstal od svého stolu a pohlédl jím přes šíři náměstí do oken ženy, o které se shodli, že je *málem* krásná. Ano byla opravdu krásná jakýmsi *málem*, ale každý z nich si toto *málo* kladl do jiných končin jejího provokujícího těla. Jejich trvalý zájem o tuto bytost, a především ono zvědavé nahlížení do jejího ranního soukromí pobouřilo jednu jejich spolupracovnici natolik, že sedla a napsala anonymní varování.

Tak se manželé Málkovi dozvěděli o sporu úřednictva, o jeho indiskrétní činnosti, a především o jeho triedru.

Pisatelka čekala odvetu, zvěrolékařův zásah, skandál. Jediným výsledkem ale bylo, že paní Málková prodloužila své ranní přecházení bytem a že už tudy chodila vždycky bez polštářů.

Tohle všechno Julius nevěděl.

A jestli zpomalil svou chůzi pod jejími okny, bylo to proto, že také on ji shledával málem krásnou, ale na rozdíl od ostatních si toto *málo* kladl jinam, a řekněme to rovnou – *mimo* její tělo. Proto mu stačilo zvolnit krok, proto nevzhlížel k těm oknům ve snaze zahlédnout ji, třeba jen náhodou a letmo, protože to matoucí a šalebné bylo, jak cítil, mimo ně oba, bylo to v ovzduší, jako tak mnohé a jako skoro všechno v jeho životě.

V těchto místech potkával denně také Růženku. Nerad. Chodila tudy za svými nákupy, živoucí a trochu krutá při-

pomínka jiných dob, živější i krutější o to, že se tu mnohé změnilo, ale i o to, že tu leccos zůstalo.

Například její třeštění očí. Kdysi to mělo svůj půvab, oběma nebylo ještě dvacet a u ní to byl tehdy výraz jakéhosi horoucího nadšení, výraz přetlaku a opojení, které chvílemi a často bezdůvodně sílilo, závrat z náhodně proneseného slova anebo ze slova jakoby záměrně zamlčeného, z nečekaného setkání, ale právě tak ze setkání předem smluveného, a tedy očekávaného.

Dobrá, bývalo to krásné, krásné to mělo zůstat, to znamená zůstat to kdysi a kdesi, v tom pomínulém čase, v její tehdejší tváři, ale od té doby uplynulo přes třicet let.

Doufal, že dnes ji nepotká. Doufal, tak denně, ale sotva na i pomyslel, vynořila se z postranní ulice a šla mu vstříc. Chtěl pohlédnout jinam, jinudy vykročit, ale bylo už pozdě. Stála před ním a třeštila oči. Jako kdysi. Jako kdysi, myslel si, a přece jinak, přece už naprosto a hrůzně jinak. Není strašně, říkal si, když žena, stárnouc, ztratí některé své dívčí návyky. Strašné je, když stárnouc si tyto návyky zachová. Tak trochu se bál těch jejích vytřeštěných očí, které kdysi mnoho znamenaly a mnoho slibovaly a které dnes, jak viděl, už neznamenají nic a taky už nic, jak doufal, neslibují. Bál se toho třeštění, protože mu neuměl odpovídat ani čelit třeštěním vlastním, jak jako nedovedl odpovídat v onom vlaku úsměvem vlastním na úsměv trafikantky Pecháčkové, bál se těch vytřeštěných očí, kdykoli ji potkal, ale i doma, když proti němu povstaly uprostřed noci a z hloubky nějakého zmateného snu. Došla k němu a podala mu ruku. Bylo to úděsně stejné.

„Tak – co?“

„Nu – to víš...“

„A co zdraví?“

„Ujde to.“

„Už po ránu vedro, co?“

„Mělo by zapršet.“

„To by tedy mělo.“

Je, všimněme si jedno, kdo se ptá a kdo odpovídá.

„Tak se měj hezky.“

„Ty taky.“

Znovu si podali ruce a znovu vytřeštila oči.

„Jestlipak víš, Julio, že už brzy rozkvetne jasmín?“

„Ano?“

„Nedělej, že to nevíš... To snad přece víš, nebo ne?“

Dva kolemjdoucí muži se ohlédli.

„Jasmín, Julio, vzpomínáš?“

Ti dva se ohlédli podruhé a Julius pocítil chuť popřít nejen to, že jasmín už brzy rozkvetne, ale existenci jasmínu vůbec.

„To já vždycky vzpomenu, Julio. Tenkrát... pamatuješ? V notářovic zahradě?“

Ranní náměstí, křik vlaštovek, hlas Růženčin a ti dva zírající. Jinak už nic. A přece: ten vzdálený hukot vody. Julius ho zaslechl a polekal se. Jako vždycky, přestože ten hukot už tak dlouho znal, se trochu polekal.

„Já vím. To víš – člověk stárne..., má jiné starosti.“

„Ty, Julio? Co bych měla říkat já, Tři děti, Julio!“

Hukot vody. Kéž by ji vzala a odnesla k nepaměti i s dětmi a s mužem, který je něčím u dráhy.

„To víš, Julio, to jsou pak starosti..., ale ty? Ale když rozkvetne jasmín, Julio..., rozumíš? Když rozkvetne jasmín, to jsem ti docela jiná.“

Hučící voda. Kéž by přehlušila to její blábolení o jasmínu. Věděl, že nepřehluší, znal tuto vodu, která je schopna jen zdůraznit a není ochotna přehlušit, sprostá a nechutná voda, poplatná jen svému prostředí, znal tuto svou vodu, která mu

nikdy v ničem nepomůže a tak mnohé pokazí, důvěrně ji znal, ale přesto si říkal: kéž by podemlela tyto oči, tyto její vytřeštěné oči.

Tak se rozešli, ti dva zirájící tu stáli a jeden z nich se díval za ním, druhý za Růženkou, voda doznívala.

A znovu, tentokrát aby unikl ponižujícímu pocitu z tohoto setkání, si vybavil tu vzlétající dlažbu, těch patnáct žulových kostek mířících ulicí k náměstí. Ničím, myslel si s jakousi hrdostí, by toto nebylo sdělitelné té, která tu shání stravu pro svou čtyřčlennou rodinu, nikomu by to nebylo sdělitelné, všichni jsou tu jediným celkem, hmotou při zemi trvajícím a při zemi si libujícím, zatímco on, jak už jednou pocítil, je doma v letu a vznášení. Prošel náměstím a pokračoval úzkou Hradební uličkou ke svému pracovišti – ke knihovně města Levý Brod.

Bylo to stejné jako jindy, jako kdykoli a vždycky, a přece tu bylo něco, co tento den už od počátku odlišovalo od jiných a nad ně pozdvihovalo; jakási malá soukromá závrať, závratné pohlédnutí za tou letící dlažbou, závratné vědomí, že on jediný zná i hořké dno jistého úsměvu, zastavení se či zvolnění chůze pod okny paní Málkové, jejíž skutečná krása, jak si dnes naléhavěji než jindy uvědomil, nevězí jen v jejím těle, nejprudší zatím odpor k očím Růženčiným, pro jejichž chvilková třeštění sám kdysi třeštil, znechucení nad její vzpomínkou na notářovu zahradu, věc, která se ho už netýká a neměla by mu být připomínána, narůstající pocit přílivu a hrdé zařazení sama sebe kamsi mimo, kamsi do prostoru nad šedí ulic a pod blankytem oblohy.

Je jiný, je odjinud a míří jinam.

Odjinud?

Pokud šlo o fakta původu a narození, byl zdejší. Narodil se tu a žil tu sám s matkou, když osoba otcova se příliš brzy

vytratila, zastírána matoucím mlčením doma i zmatenými řečmi venku, a po úmrtí matky před tříadvaceti lety si ponechal z jejich bytu v prvním poschodí jen jediný pokoj. Dům byl kdysi zamýšlen i pro něj, pro dobu, kdy také on bude mít svou rodinu, ale pak se stal velkým po odchodu otcově a příliš velkým po úmrtí matky. Julius zůstal sám.

Bylo mu necelých pětadvacet let, a když prohlašoval, že sám už provždy zůstane, nebylo to bráno vážně. Už tehdy byl knihovníkem a toto povolání ve službách obce, a tedy řádně zajištěné, svobodný stav, byt – a vlastně dům – zděděný po matce a jistá ušlechtilost tváře i pohybů, další matčin odkaz, to všechno ho posouvalo do středu společenské pozornosti, tak jako o mnoho let později Kamila Křístka jeho guldenové dědictví.

Ale sám zůstal.

Rodným domem pronikli cizí lidé, rodily se tu děti, kdosi tu zemřel, on sám byl tichým a shovívavým domácím pánem, který, kdykoli to bylo třeba, dovedl svým nájemníkům počkat, trpělivě přehlížel občasné nepokoje nebo výstřelky, a tak se tu střídaly rodiny i manželské dvojice, aniž by někomu někdy bránil v odchodu, aniž by někoho z nich blíže poznal. Po celé dny, měsíce a roky bral do rukou knihy, aby je podával jiným, večer co večer bral do rukou knihy, aby je sám četl.

Jeho nájemníci procházejíce pavlačí ho vídali, jak sedí ve svém pokoji nad knihou nebo nad lístky kartočky, když si část práce přinesl domů, a je nutno říci, že ho vídali často; tento starý dům, zakoupený kdysi jeho prarodiči, jak jsme již řekli, pro jedinou rodinu, měl na konci pavlače jediný záchod, což kdysi stačilo, ale dnes vedlo k tomu, že tato pavlač byla průchodním místem pro nájemníky pěti bytů.